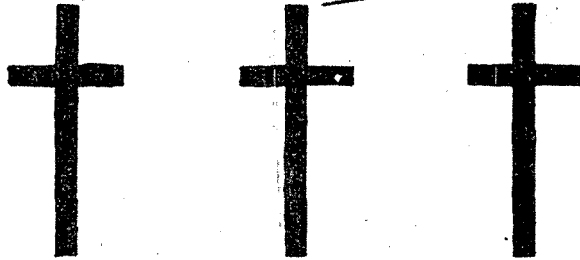

IK HANG HIER NAMENS HET PROVOTARIAAT

IK OOK

SMERIGE ANARCHISTEN!

PROVO blijft actief in zijn

OPRUIING
TOT

verstoring van die gezapige kristelijk-sosjaal-
demokratiese orde, die schuldig is aan het
voortbestaan van de ellende van ontelbare
slachtoffers van kapitalisme kolonialisme
hongerpolitiek fassisme katholicisme
calvinisme burokraatsie diktatuur
militairisme monarchisme nazisme
rassisme etsetera!

MAKE A LOVE-WAR

AMSTERDAM PASEN 1966

NIEK PAS,**Imaazje! De verbeelding van Provo 1965-1967***Rik Hemmerijckx, Stichting Auschwitz*

Het moet eind jaren 1960 geweest zijn. Ik zie het nog zo voor me. De buurvrouw belt aan en roept op paniekerige toon: "Onze Jan is van huis weggelopen en zit in Amsterdam!" Ik kon nauwelijks vermoeden wat dit allemaal precies betekende, maar uit de reacties kon ik wel opmaken dat het in Amsterdam niet echt pluis moest zijn. Pas veel later kon ik zo een en ander duiden en begreep ik dat de stad toen zowat het mekka van de alternatieve jongerencultuur moet geweest zijn en als dusdanig met enige argwaan werd bekeken door verontruste ouders en weldenkende burgers.

Die reputatie van rebelse vrijplaats ging in feite terug tot de jaren 1965-1967 toen Provo erin geslaagd was om Nederland op de wereldkaart van de roerige sixties te zetten. Toen Dany Cohn-Bendit zijn druk bekeken televisiereeks *In de ban van de revolutie* ⁽¹⁾ samenstelde, maakte hij daarin dan ook plaats voor de twee figuren die Provo een gezicht gegeven hebben: Roel van Duijn en Rob Stolk.

Het begrip Provo - een term overgenomen van de Nederlandse socioloog Buikhuisen - is een perfecte synthese van het wezen van de groep: provoceren, toestanden aanklagen, symbolen onderuit halen en autoriteiten tarten. Provo's hadden aanvankelijk een eerder pejoratieve betekenis en werden stevast gelinkt aan een zekere delinquente jeugd, maar met de bravoure haar eigen wist zij van dit begrip een regelrechte geuzennaam te maken. In oorsprong was Provo een typisch Amsterdams verschijnsel gegroeid vanuit enkele vriendencircuits. Het was geen organisatie in de strikte zin van het woord, maar meer een mentaliteit, een manier van zijn. Op hun ludieke, spectaculaire, onnavolgbare wijze kloegen Provo's de consumptiemaatschappij aan en staken de draak met de gevestigde waarden en machten. Zij toonden zich bovendien meesters in het uitspelen van hun rebels imago en in het bespelen van de pers. Al bij al heeft de groep slechts een kort bestaan geleid - van maart 1965 tot de ontbinding in mei 1967 - maar in die twee jaar zijn ze er wel in geslaagd om het nieuws te halen en Nederland een vrijgevochten imago te geven. De thema's die Provo wist aan te reiken (de milieuproblematiek, de stedelijke leefbaarheid, seksuele emancipatie, artistieke vrijheid, inspraak, jeugdvoorzieningen...) zouden de politieke en maatschappelijke agenda nog lange tijd bepalen

Pamflet van Provo, Amsterdam, 1966

en zouden uiteindelijk hun uitdrukking krijgen in allerlei nieuwe sociale bewegingen en in de oprichting van de ecologische partijen. Provo mag in meer dan één betekenis een wegbereider genoemd worden.

Het is niet de eerste maal dat Provo het onderwerp is van wetenschappelijk onderzoek. Zowel sociologen als criminologen bogen zich over het fenomeen, maar sinds een tiental jaar is Provo ook het onderwerp van historisch onderzoek. In 1992 publiceerde Virginia Mamadouh een uitgebreide studie waarin de nadruk wordt gelegd op de sociaal-maatschappelijke thema's die de groep aanbracht. Provo wordt meteen ook geplaatst in de ruimere context van de Amsterdamse Kabouter- en kraakbeweging uit de jaren 1970 en 1980.⁽²⁾ Deze studie kan nu aangevuld worden met het nieuwe boek van Niek Pas, *Imaazje! De verbeelding van Provo 1965-1967*, een herwerkte doctoraatsthesis. Naast een chronologische analyse van het provofenomeen heeft de auteur zijn studie vooral toegespitst op de wijze waarop Provo voor zichzelf een imago heeft opgebouwd en de wijze waarop het in de pers werd gepercipieerd. Hij benadert de groep niet vanuit de organisatiesociologie, maar probeert het fenomeen te benaderen als een soort sociaal-politiek circuit van gelijkgestemden; als een sociaal-cultureel netwerk, waarin individuele emancipatie en maatschappelijk engagement centraal stonden. De wijze waarop het ontstaan van de beweging geschetst wordt doorheen de persoonlijke geschiedenis van een aantal figuren, zoals Van Duijn, Stolk, of de stedelijke sjamaan Robert Jasper Grootveld, is zonder meer boeiende en revelerende literatuur. Niek Pas is erin geslaagd de tijdgeest treffend weer te geven en gaat uitgebreid in op de hoogtepunten van het provobestaan: de happenings rond het Lieverdje, de relletjes bij de huwelijksplechtigheid van prinses Beatrix en Claus (maart 1966), de verkiezingsstunt van juni 1966 en de uiteindelijke ontbindingshappening van mei 1967 in het Vondelpark te Amsterdam.

Niek Pas stelt dat het provofenomeen op zich niet zo radicaal vernieuwend was, maar dat het zich verschillende elementen heeft toegeëigend om gestalte te geven aan het imago van het 'witte gevaar'. Zo wordt aangetoond dat het symbool van het appeltje-met-de-stip of het utopisch concept van Amsterdam als Nieuw Babylon, in oorsprong geen creatie van de Provo's was, maar dat zij er wel in geslaagd zijn om zich deze elementen toe te eigenen en uit te vergroten.

Zoals aangegeven wordt in dit boek vooral de nadruk gelegd op Provo als mediafenomeen. Provo was een kind van zijn tijd en de trendgevoelige pers was er als de (witte) kippen bij om de beweging te coveren. Op zich is het natuurlijk boeiend om zien hoe een kleine radicale groep erin slaagt om de pers te halen en het mediaspel tot in de finesses weet mee te spelen. Maar de auteur geeft ook aan dat die media-aandacht een keerzijde had en de beweging al gauw dreigde in te kapselen als modeverschijnsel. Zelfs de commercie was niet veraf want sommige handige firma's wisten eveneens hun eigen wit imago te creëren. Ondanks alle aandacht voor imagovorming is het opvallend dat Pas niet echt ingaat op de bijzondere kenmerken van de provopublicaties, die toch mede het gezicht van de beweging bepaald hebben. Wanneer een gestencild blaadje van nauwelijks 20 bladzijden erin slaagt om binnen de kortste keren verspreid te worden op 20.000 exemplaren,

mag men toch wel van een uitzonderlijk mediafenomeen spreken. Een doorgedreven analyse van de inhoud, de illustraties, de lay-out en de improvisatorische, spontaneïstische werkwijze was hier zeker op zijn plaats geweest. Dat tekenaars als Willem via Provo gelancéerd werden en dat provobladen ook als voorbeeld golden voor andere beruchte publicaties, zoals bijvoorbeeld *L'Enragé* van Siné in het Parijs van mei 1968, had mijns inziens niet onvermeld mogen blijven.

Het was een van de doelstellingen van de auteur om het intellectuele, culturele en politieke milieu te duiden waarin Provo wist te gedijen. Verschillende protagonisten zijn ongetwijfeld uitvoerig en levendig in beeld gebracht, maar het is jammer dat er geen echt prosopografisch onderzoek werd verricht om na te gaan in welke richting de uiteenlopende figuren verder geëvolueerd zijn in de tijd. Zijn ze actief gebleven? Hebben ze een beroeps carrière uitgebouwd? Hebben ze zich geïntegreerd in de meer gevestigde structuren? Het zijn allemaal vragen die onbeantwoord blijven, maar die belangrijk zijn om te bepalen wat precies het belang geweest is van Provo in de levensloop van die figuren. Meer onderzoek had mijns inziens ook mogen gebeuren naar de wijze waarop Provo beleefd werd in artistieke en literaire middens. Figuren als Constant Nieuwenhuys, Panamarenko, Nik Van Bruggen, Harry Mulish, Simon Vinkenoog, Marcel Van Maele, Jacques Charlier stonden uiteindelijk zeer dicht bij het provo-gebeuren of zijn er een eind mee opgetrokken. Provo is waarschijnlijk de eerste sociale beweging geweest die op deze wijze een brug wist te slaan tussen de wereld van het links-politieke engagement, de jongerencultuur en de artistiek-literaire avant-garde. Veel aandacht gaat in het boek ook uit naar de navolging van Provo in de provincie en de omliggende landen, en dan meer bepaald België. Recent zijn er over dit onderwerp een aantal licentiaatsverhandelingen verschenen⁽³⁾, maar de beschouwingen die Niek Pas eraan wijdt mogen ook gelezen worden. Het overzicht is zeker niet exhaustief, maar hij weet de Vlaamse groepen op hun waarde te schatten en weet perfect het onderscheid te maken tussen de epigonen en diegene die aan het Amsterdamse provo-gebeuren een originele invulling gaven. Interessant zijn ook de beschouwingen omtrent de vraag waarom Provo niet echt aansloeg in een Vlaamse studentenstad als Leuven, die in die jaren toch volledig in de ban was van het 'protest'. Pas heeft voor zijn werk heel wat origineel bronnenmateriaal opgespit. *Imaazje! De verbeelding van provo 1965-1967* vormt daarmee een gedegen en boeiend geschreven inleiding tot de wondere wereld van het provotariaat uit de jaren 1960.

(1) D. COHN-BENDIT, *In de ban van de revolutie. Omzien naar de jaren '60*, Amsterdam: Van Gennep, 1986, 144 p.

(2) V. MAMADOUH, *De stad in eigen hand. Provo's, kabouters en krakers als stedelijke sociale beweging*, Amsterdam: SUA, 1992, 320 p.

(3) B. COENEN, *Provo in Vlaanderen*, VUB, licentiaatsverhandeling, 2001; P. VERMEIREN, *Provocatie, liefde en drugs: een onderzoek naar provo's en hippies, en hun typering in de Belgische pers*, K.U. Leuven, licentiaatsverhandeling, 1987; J. VERSCHUEREN, *Plaats voor de homo ludens! Vlaamse Provo's als nieuwe sociale beweging in een ruimtelijk wereld-systeem-analytisch perspectief*, UGent, licentiaatsverhandeling, 2003.

Niek Pas, Imaazje! De verbeelding van Provo 1965-1967, Amsterdam: Arbeiderspers, 2003, 463-p.